

14. Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века (1725–1800). – М. : Книга, 1966. – Т. 4. – 288 с.
15. Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века (1725–1800). – М. : Книга, 1967. – Т. 5. – 298 с.
16. Семенников В. П. Книгоиздательская деятельность Н. И. Новикова и типографической компании / В. П. Семенников. – СПб : Госиздат, 1921. – 150 с.
17. Словарь русского языка XVIII века / Отв. ред. А. М. Панченко. – М. : Ин-т русской литературы и языка, 1999. – С. 214–215.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2014 р.

UDC 027.021(477-25)НБУВ:091

Hanna Andrusenko

Metropolitan Yevhenii Bolkhovitinov's Convolutes from Kyiv-Sophia Cathedral Library in M. I. Novikov's book collection in Vernadskyi National Library of Ukraine

The article explores the process of admission to the department of rare and old books convolutes Metropolitan Eugene (Bolkhovitinov) and attempts to scientific description. Each of the five Bolkhovitinov's convolutes from the library of St. Sophia Cathedral of Kyiv-book collections in N. Novikov is considered and described. Rare and valuable alligates stored only in individual libraries are listed.

Keywords: Eugene (Bolkhovitinov), convolute, alligate, old books, manuscript, library, civilian print, coulter of books, bibliophily, collection, collector.

УДК 027.021(477-25)НБУВ:091

Анна Андрусенко

Конволюты митрополита Евгения (Болховитинова) из библиотеки Киево-Софиевского собора в коллекции изданий Н. И. Новикова в фондах НБУВ

В статье прослежены процесс поступления в отдел старопечатных и редких изданий конволютов митрополита Евгения (Болховитинова) и попытки их научного описания. Рассмотрены и охарактеризованы отдельно каждый из пяти болховитиновских конволютов из библиотеки Киево-Софийского собора в коллекции изданий Н. Новикова. Перечислены редкие и ценные аллигаты, хранящиеся только в отдельных библиотеках.

Ключевые слова: Евгений (Болховитинов), конволют, аллигат, старопечатные издания, рукописи, библиотека, гражданская печать, книжная культура, библиофилия, коллекция, коллекционер.

УДК 012:821.161.2(100)Шевченко

Валентина Березкіна,

мол. наук. співроб. НБУВ

БІБЛІОГРАФІЧНА ШЕВЧЕНКІАНА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Розглянуто історичні етапи створення й укладання бібліографічної шевченкіани науковцями української діаспори. Проведено аналітичне опрацювання матеріалів бібліографії другого ступеню з видань, опублікованих за межами України.

Ключові слова: бібліографічна шевченкіана, бібліографія другого ступеню, шевченкознавча україніка, літературно-мистецька спадщина Т. Г. Шевченка, зарубіжна україніка.

Система бібліографічної інформації, створена українською діаспорою, є фундаментальною базою для наукових досліджень і практичних втілень. Особливе місце в цій системі займає бібліографія бібліографії – важливе джерело оцінки повноти бібліографічного репертуару. Бібліографічна шевченкіана української діаспори є однією із форм вивчення життя й творчості Т. Г. Шевченка засобами бібліографії. Паралельно продовжується упорядкування матеріалів метабібліографічного покажчика «Бібліографічні джерела зарубіжної україніки».

Важливим сегментом змісту покажчика є матеріали Шевченкіани, в яких відображається величезний масив бібліографії творів Г. Шевченка, виданих за кордоном, документів і матеріалів про літературно-мистецьку спадщину поета, зібраних шевченкознавцями української діаспори, літературознавчі й критичні праці українських і зарубіжних авторів, опубліковані в наукових збірниках, книжкових і періодичних виданнях.

Численні інституції, товариства і організації української діаспори внесли чималий вклад у розвиток бібліографічної Шевченкіани. Серед шевченкознавчих публікацій Української Вільної Академії Наук (далі УВАН) розрізняють праці, виголошені на щорічних Шевченківських сесіях членами УВАН і окремі студії про Шевченка, які виконувалися за дорученням чи спільно з Інститутом Шевченкознавства УВАН під керівництвом відомого літературознавця П. Зайцева. Доповіді, заслухані на Шевченківських сесіях УВАН, склалися в окремі шевченкознавчі збірники. На жаль, повністю опублікований тільки збірник «Шевченко та

його доба» (Ч. 1), що містить у собі доповіді Шевченківської Сесії 1946 року (Авгсбург, 1947 р.).

У 1952 р. видавництво УВАН (Нью-Йорк, США) започаткувало періодичний річник «Шевченко», редакція якого у складі Д. Горняквевича, В. Дорошенка, В. Порського та Д. Чижевського, передбачала зробити видання змістовним і присвятити його до відзначення «сторіччя відповідного року в житті Шевченка» [16, с. 7].

Матеріали бібліографії знайшли своє місце у четвертому розділі змісту річника «Шевченкіана за минулий рік: бібліографія окремих видань, журнальних і газетних статей за попередній рік». Перший випуск включав лише 11 описів наукових праць – В. Петрова, Д. Чижевського, Я. Рудницького, В. Лева, С. Жука, Л. Білецького та Д. Дорошенка, виданих протягом 1946–1949 рр. в Авгсбургу, Вінніпезі, Нью-Йорку, під назвою «Видання Української Вільної Академії Наук, присвячені Шевченкові».

Чергові випуски річників містять короткі огляди подій з життя та творчості Т. Шевченка сто років потому, статті про нього в американських енциклопедіях, переклади творів іноземними мовами.

У розділі «Наші Шевченкознавці» річника «Шевченко» № 4 вміщена стаття В. Дорошенка «Мої Шевченкознавчі праці», в якій описані роки досліджень бібліографічної шевченкіани, розпочатої у 1909 р. Автор згадує: «Приймаючи мене на працю до НТШ, незабутній Михайло Сергійович Грушевський створив для цього при бібліотеці НТШ спеціальне Бібліографічне Бюро, яке мало провадити біжучу бібліографію – українську і українознавчу, а разом продовжувати й доповнювати бібліографії Михайла Комарова й Івана Ем. Левицького у всеукраїнському масштабі. Само собою, в обсяг цієї бібліографічної роботи входила й реєстрація творів двох українських велетнів – Шевченка і Франка – та присвяченої їм літератури. Згодом, з нагоди ювілею Шевченка, а потім Франка, мені довелося зайнятися злагодженням покажчиків їх творів та писань про них» [4, с. 33–40].

Бібліографом-шевиченкознавцем була опрацьована та зібрана величезна кількість матеріалу з української преси до початку Першої світової війни. Проте, перше опублікування бібліографічного покажчика здійснилося в 1939 році видавництвом Українського Наукового Інституту у Варшаві. Діяльність Інституту була спрямована на висвітлення питань українознавства, видання й дослідження тих галузей української науки, які не мали змоги вільно розвиватися в Радянській Україні.

Починаючи з 1932 року серед його наукових видань важливе місце займає «Повне видання творів Т. Шевченка» у 16 томах. Редактором, автором низки статей, коментарів до текстів, численних біографічних та бібліографічних приміток збірки став відомий шевченкознавець П. Зайцев, автор книги «Життя Тараса Шевченка», що вийшла в світ заходами НТШ у США і Європі (Львів, 1939 р.). В кінці книги автор подав вичерпну бібліографію, де відображено бібліографічні покажчики, біографічні матеріали та праці, присвячені творчості Шевченка.

За підтримки директора Українського Наукового Інституту у Варшаві О. Г. Лотоцького та редактора П. Зайцева вдалося опублікувати зібрану й упорядковану В. Дорошенком «Бібліографію творів Т. Шевченка» в останньому, 16-му, томі. Крім покажчика Шевченкових творів, планувалося вмістити й літературу про нього, але через великий обсяг та несприятливі політичні умови в Європі видання припинилося. Не вийшов і том, де мала бути укладена бібліографія про Шевченка, як маляра, під заголовком «Шевченко майстер образотворчого мистецтва», що містила реєстр малярських і скульптурних творів Шевченка, широку бібліографію рецензій, статей, розвідок про поета як художника за понад сто років (1830–1938).

В. Дорошенко, відмічав: «Для покажчика я використав усі доступні мені джерела. ... Використовував не тільки бібліотеки Львова, але й Кракова й Праги, де побував у 1929 році, робив розшуки по бібліотеках Варшави, Відня, Вільни, Гельсінк, Женеви, Лондону, Парижу й Чернівців, спроваджував необхідні мені видання з Варшави й Вільни» [5, с. 36].

Перелік видань включає повні й детальні відомості про перший повний (львівський) «Кобзар» 1867 р., вперше описано рідкісне женецьке видання 1881 року, було усунено численні помилки допущені у попередніх покажчиках. Крім того, текст бібліографії яскраво проілюстрований репродукціями титульних сторінок та обкладинок видань Шевченкових творів, портретами редакторів, репродукціями всіх титулів закордонних видань, що стали раритетами.

В результаті кропіткої праці В. Дорошенка над Шевченковою бібліографією вийшов покажчик поезій, повістей та інших творів поета. «... Появився він майже перед самим вибухом 2-ї світової війни, то не діджався при своїм виході належної оцінки з боку шевченкознавців. Аж пізніше озвалися про покажчик др. Е. Ю. Пеленський у своїй «Українській книзі», річник IV (1942 р.), ст. 191–194, та М. Яшек в «Українському Засіві» за редакцією В. П. Петрова (Харків 1943). На Советській Україні мій

показчик, як і взагалі все видання варшавського Укр. Наук. Інституту, був невідомий... Цей свій «Показчик» я вважаю найважливішою своєю працею в ділянці шевченкознавства», – писав В. Дорошенко у статті «Мої Шевченкознавчі праці».

Усе своє життя присвятив видавництву українських книжок та періодичних видань палкий патріот України, відомий видавець журналу науки і мистецтва «Овид» Микола Денисюк. Саме у його видавництві побачило світ «Повне видання творів Т. Шевченка» (у перевиданні з варшавського), приурочене до 100-річчя від дня смерті поета.

14 том «Повного видання творів Т. Шевченка» містить показчик видань творів поета (першодруки, окремі видання, література про них), упорядкований В. Дорошенко. До видання М. Денисюка автор доопрацював та додав нові описи за період 1939–1960 рр.

Зміст показчика вперше представляє повний і детальний, з дотриманням всіх вимог наукової бібліографії, бібліографічний опис усіх видань творів Т. Шевченка за 99 років (від 1840 до кінця 1938 року). Бібліографічні показчики мають вступну статтю, систематизовані, анотовані й супроводжуються довідково-бібліографічним апаратом.

У статті «Бібліографія Шевченкознавства: огляд показчиків» В. Дорошенко відмічені перші бібліографічні дослідження творчої спадщини Т. Г. Шевченка здійснені відомим російським поетом, перекладачем, видавцем і бібліографом М. В. Гербелем, російськими бібліографами Г. Геннаді та В. Межовим, бібліотекарями Петербурзької Академії наук братами Ламбіними. У матеріалах подана бібліографія М. Комарова, який використовуючи праці російських попередників, «значно їх доповнив власними знахідками, передовсім українськими, при чому використав і галицько-українську продукцію. Згодом, поширивши цей свій реєстр Шевченківської літератури, опублікував його у 25-ліття смерті великого Кобзаря в журналі «Киевская Старина» 1886 р. (кн. 3, ст. 570–82 і кн. 4 ст. 778–86) під заголовком Библиографический указатель материалов для изучения жизни и прижизненной Т. Г. Шевченка» [13, с. 345–355].

Короткий огляд літератури показує розвиток Шевченківської бібліографії, починаючи із праць М. Ясинського «Шевченківська бібліографія та її завдання» («Україна». – К., 1930. – Кн. 40. – С. 113–132. (пор. ст. 116–122)) та Є. Пеленського «Бібліографія Шевченківської бібліографії» («Дажбог». – Л., 1933. – Ч. 3. – С. 54–57) і в його ж книзі «Бібліографія української бібліографії» (Л., 1932. – С. 144–146).

Редакційна Комісія звертає увагу читачів ще й на те, що в тринадцятьох попередніх томах статті редактора і співробітників супроводжуються бібліографічними показчиками, списками, каталогами, упорядкованими в різні часи відомими шевченкознавцями М. Ясинським, Є. Пеленським, В. Доманицьким, В. Левицьким, М. М. Новицьким, П. Богацьким, М. Возняком, Д. Дорошенко та ін.

У розділ річника «Шевченко» № 8–9 «Видання Української Вільної Академії Наук присвячені Шевченкові» увійшли науково-дослідні праці, опубліковані з 1946 року за межами України й систематизовані у хронологічному порядку до 1960 р. включно. Реєстр нараховує 30 бібліографічних описів про видання творів Т. Шевченка, про літературознавчі дослідження його життя та творчості, матеріали Шевченківських конференцій тощо.

Останній, десятий, випуск річника містить розгорнуту в хронологічному порядку бібліографію «Видання Української Вільної Академії Наук, присвячені Шевченкові» (1946–1964 рр.) та «Систематичний показчик до річників «Шевченко». У змісті показчика систематизовані статті та матеріали біографічного характеру, літературні твори, видання та рукописи поета, статті про малярські праці, дослідження про портрети та ілюстрації до творів Шевченка, публікації про увічнення пам'яті поета, відомості про шевченкознавців та їх бібліографічні дослідження, огляди й рецензії на його твори, перелік репродукцій, що ввійшли до змісту Річників.

Українські вчені та бібліографи намагалися занотувувати всю інформацію, яка виходила в діаспорі про Т. Г. Шевченка. Прикладом є невелика праця «Шевченкіана в Великонімеччині за 1940–1941 рр.», укладена письменником і журналістом П. Богацьким спільно з відомим бібліографом Є. Ю. Пеленським. До списку ввійшли лише книжкові видання творів Шевченка, але повний перелік літературознавчих досліджень, окремі статті про життєвий і творчий шлях поета.

Редактор журналу «Українська Хата» П. Богацький протягом 1923–1929 рр. опублікував щорічні бібліографічні огляди праць з питань шевченкознавства у постійній рубриці «Бібліографія». Паралельно ним були проведені бібліографічні й текстологічні дослідження Шевченкових творів, які вийшли друком у періодичних і наукових виданнях в Україні та за її межами.

Невід'ємною складовою зарубіжної бібліографічної Шевченкіани стали праці П. Богацького «До історії критичного видання «Кобзаря»

Т. Шевченка» (Львів, 1925. – Стара Україна), «Нове про Шевченка» (Львів, 1926. – Літ. Науковий Вісник, кн. 5, кн. 6), а також статті «Варвара Репніна і Т. Г. Шевченко» (1917, журнал «Книгарь», за ред. М. Зерова), та «Перше кохання Шевченка» (1918, журнал «Україна» за ред. Грушевського), «Празьке видання «Кобзаря» Т. Шевченка 1867» (Київ, 1927. – Бібліологічні Вісті), «Повне видання творів Т. Шевченка ВУАН» (Прага, 1937. – Український Студент), «Фальсифікатори Шевченка» (Львів, 1939. – Минувле і Сучасне), «Трагедія самотнього серця. Інтимна сторінка біографії Т. Шевченка» (Сідней, 1950. – Вільна Думка).

Фундаментальну працю «Історія критичного видання творів Т. Шевченка», яку П. Богацький опрацьовував упродовж 1930–1942 рр. було втрачено під час Другої світової війни. Збереглась лише її частина, а саме, бібліографічний покажчик видань ««Кобзар» Т. Шевченка за сто років» («Українська Книга», Львів-Краків, 1942, кн. 4; вийшов і окремою відбиткою, як 5 число «Української Книгознавчої Бібліотеки») [2].

Однією з форм репрезентації української книжки і творів Т. Г. Шевченка за кордоном були численні книжкові виставки, приурочені до річниць пам'яті поета, які проводили науковці УВАН у США, УВАН Канади і Європи. «Каталог творів та малюнків Тараса Шевченка, 1861–1961» документує одну з кращих ювілейних Шевченківських виставок на еміграції у Клівленді (США, 1956 р.). В експозиції було представлено 77 видань творів Шевченка та 48 видань праць про нього з фондів Українського Архіву-Музею УВАН у США. Організатор виставки і упорядник каталогу Л. Бачинський зібрав величезний матеріал (репродукції шевченкових картин, фото, видання творів поета та літературознавчі дослідження про нього українські та іношомовні, пам'ятки культури Шевченка тощо).

У каталозі налічується понад двісті видань Шевченкових творів і понад 150 шевченкознавчих праць, у т. ч. сучасні радянські видання з приватних колекцій Л. Бачинського, О. Кочана, Ю. Яремкевича та ін.

Справжні раритети були представлені на книжковій виставці у Вінніпезі (Канада) – «Кобзар» 1840 р. з колекції Б. Гошовського, «Кобзар» 1867 р., ювілейне перевидання Чигиринського Кобзаря 1844 р., опубліковане видавництвом Геррозе наприкінці другої світової війни, що збереглося всього в чотирьох примірниках, з колекції професора Я. Рудницького. Описи вказаних виставок стали першими кроками в підготовці до повного обліку всієї Шевченкіани у вільному світі.

У березні 1961 р. українська наукова громада Парижа провела

Шевченківський тиждень, протягом якого в Інституті слов'янських студій Паризького університету діяла книжкова виставка. Путівником до виставки став бібліографічний покажчик «Шевченкіана в бібліотеках Парижу», укладений відомим українським істориком, дійсним членом НТШ А. Жуковським [6].

Упорядник переглянув каталоги восьми паризьких бібліотек та бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка в Сарселі. Реєстр відображає 370 описів, у тому числі 106 видань творів Шевченка і 25 перекладів його поезій, систематизованих у семи розділах: 1. Твори Т. Шевченка – 106 од. описів. 2. Переклади творів Т. Шевченка – 25 од. описів. 3. Бібліографічні показники. 4. Праці, присвячені біографії Т. Шевченка. 5. Праці, присвячені творчості Т. Шевченка. 6. Шевченко як маляр. 7. Різне.

Проведена робота стала першою спробою зібрати Шевченкіану в бібліотеках Парижу.

Надзвичайно цінним вкладом у наукове дослідження літератури про Т. Г. Шевченка є бібліографічні розвідки й покажчики відомого філолога, перекладача і бібліографа О. Кравченюка англійською та німецькою мовами.

У чотирьох окремих розділах покажчика «Переклади творів Т. Шевченка англійською мовою» представлені: 1. Збірки: розділ містить публікації, повністю чи частково присвячені перекладам Шевченкових творів; 2. Загальна бібліографія включає згадки про поета в історіях літератури або інших публікаціях про східноєвропейські проблеми; 3. Спеціальна бібліографія охоплює монографії і статті в цілому присвячені Шевченкові; 4. Переклади поодиноких творів.

Перші три розділи складені в латинському алфавітному порядку за автором, перекладачем чи видавцем. При монографічних публікаціях подається: прізвище автора (перекладача), назва монографії (підкреслено), місце видання, прізвище видавця, дата й кількість сторінок. Опис статті з періодичного видання включає: прізвище автора, назву статті (в лапках), назву журналу чи газети, в яких надрукована стаття (підкреслено), далі число номера й (або) примірника. Після двокрапки слідує інформація про сторінки й дата.

Бібліографічна розвідка О. Кравченюка «Шевченкіана німецькою мовою» стисло охоплює всю історію німецькомовної шевченкіани від першої згадки в лейпцизькому періодичному виданні «Jahrbuch für Slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft» («Щорічник слов'янської

літератури, мистецтва і науки») 1843 р., № 1, який вмістив відгук-анотацію про поему «Гайдамаки» до публікацій 1961 р. [12, с. 59–81].

Автор подає багато цікавих фактів, імен авторів статей і перекладів, критичних статей, відзначає найкращу в XIX ст. розвідку німецькою мовою Вольдемара Фішера та досконалість перекладів І. Франка.

Весь німецькомовний матеріал взято з каталогів і фондів нью-йоркських бібліотек, з каталогу Бібліотеки Конгресу США, з різних німецьких бібліографій, індексів тощо.

«Кравченко став видатним бібліографом чужомовної україніки, без розвитку якої не мислима євроінтеграція нашої культури. Взяв на себе велетенську роботу, яку не міг здійснити ніхто в Україні через відсутність джерел. Водночас така бібліографічна інформація абсолютно необхідна, якщо розглядати нашу культуру, нашу історію в контексті світовому, – відмічається у статті Р. Зорівчак «На сторожі українського слова» [7].

На основі гасел «Шевченко Т. Г.», «Україна», «Київ», «Львів» та ін. головного каталогу Бібліотеки Британського Музею зібрана й упорядкована бібліографія автора О. В. «Шеченкіяна в Бібліотеці Британського Музею у Лондоні» [14, с. 351–358].

При упорядкуванні покажчика автор дотримувався хронологічного порядку. Список складається з двох частин – видання творів Шевченка українською та іншими мовами і праці про його творчість. Назви книжок і короткі пояснення подані за оригіналом. Додаткові пояснення подані в дужках. При кожному виданні є реєстраційне число книжки у бібліотеці.

Автор відзначив, що перелік не повний, бо не залучено до нього журналів і книжок, в яких є статті про Шевченка або згадки про нього при розгляді інших питань. Можливо, що деяка кількість видань знаходиться під іншими гаслами, а щоб віднайти їх, упорядкувати і залучити до цілості – треба довшого часу. Зібраний матеріал дає образ про Шевченкіяну в найбільшій книгозбірні Великобританії і буде цікавим як для бібліографів, так і для читачів, особливо тепер, у ювілейному Шевченківському році.

Шевченкознавство багатогранне і багатоаспектне, як і сама творчість поета. Крім поетичної творчості Т. Г. Шевченка, дослідники багато уваги приділяють вивченню його мистецької спадщини.

Директор українського Музею в Клівленді (США) Л. Бачинський видав бібліографічний посібник «Нотні видання поезій Т. Шевченка друковані у США і Канаді». В огляді до бібліографічних матеріалів він подає цікаві дані про перших видавців українських нотних і вокальних збірників на

американському континенті. Щоб зібрати матеріали для описів, Л. Бачинському довелося багато попрацювати в численних книгарнях, звертатися до видавців і видавництв, окремих книголюбів, композиторів, диригентів. Український народ створив музику до понад 203 віршів Кобзаря.

Окремі нотні видання й збірники пісень, у яких уміщені поезії Тараса Шевченка з нотами охоплюють період 1914–1961 рр. Матеріали описів супроводжуються допоміжними покажчиками: алфавітними (поезій, композиторів), нот, видавництв і видавців, географічним [1, с. 142–167].

Питання шевченкознавства і бібліографії широко висвітлювалися на шпальтах періодичних видань української еміграції.

Одна з найвідоміших і найпопулярніших газет Канади «Український Голос» за 12 березня 1952 р.) опублікувала статтю Д. Николяка «Шевченкознавство в бібліотеці Товариства Український Народний Дім в Торонто», в якій подається список однієї з українських бібліотек на сході Канади, якою користуються широкі кола громадянства. Він налічує 33 описи окремо виданих творів Т. Шевченка та літератури про нього. Невеликий перелік включає унікальні видання: «Кобзар» Т. Шевченка за редакцією В. Доманицького (люксове видання, Ст. Петербург, 1908 р., 634 с.), повне видання творів поета за редакцією Б. Лепкого (передбачувано видану в Ляйпцігу 1919–1920 рр.), повна збірка творів Т. Шевченка за редакцією О. С. Корнійчука в трьох томах (Київ, 1949 р.), поема «Гайдамаки» у великому форматі (Ляйпціг 1919–1920 рр.), «Кобзар для дітей», виданий Педагогічним Товариством у Львові (1905 р.), збірка статей про Т. Шевченка В. Щурата та д-ра С. Смаль-Стоцького (1920 р.), видання Товариства «Просвіта» у Львові (1911, 1924 рр.), праці В. Дорошенка «Шевченко і його думки про громадські справи» та «Шевченкова криниця» у видавництві «Учітєся, Брати Мої» (Львів, 1922 р.). Унікальним є видання невідомого автора «Про Т. Шевченка» «без верхньої обкладинки, тому не можна знати про автора цієї цінної брошури, тільки при кінці праці подано автором місце писання СЕЛО КРИВЕ 5–8 липня 1908 р. Сторін 68».

Список включає літературознавчі праці А. Річицького «Шевченко в світлі епохи» (вид-во «Комікс-а». Харків-Берлін-Нью-Йорк, 1923, сторін 196), «Шевченків Кобзар на селі» за редакцією Б. Грінченка (Київ, 1914), «Століття Заповіту Шевченка» за редакцією Г. Мазурика (накладом Комітету Українців Канади, Вінніпег, 1945, сторін 30), «Коротка історія українського письменства» С. Єфремова (Берлін, 1919, с. 137–150), «Історія української літератури» О. Барвінського (частина друга, Львів, 1921),

«Нарис української літератури» І. Франка (накладом Української Видавничої Спілки у Львові, 1919, стор. 107–114) та ін.

Д. Николяк відзначає, що в бібліотечних фондах свого часу чекають на вивчення й опрацювання ще досить багато документів.

В основі національно-політичного світогляду українців діаспори лежить творчість Т. Г. Шевченка. Більшість його творів написані у вигнанні, далеко від рідної України. У «Кобзарі» ніби акумулювався духовний набуток покоління, в ньому знаходимо синтез народного і вселюдського досвіду.

Духовна спадщина поета стала надбанням української спільноти в різних країнах світу, через подвижницьку працю українських шевченкознавців і бібліографів, а система бібліографічної інформації, створена дослідниками є фундаментальною базою для наукових досліджень і практичних втілень. Згадані вище публікації бібліографічних розвідок яскраво свідчать про те, що творчість геніїв, які належать різним народам світу, є частиною скарбниці всесвітньої культури. Україна дала світові Тараса Григоровича Шевченка.

Список використаних джерел

1. *Бачинський Л.* Нотні видання поезій Т. Шевченка друковані у США і Канаді: (Бібліографічні матеріали) // Альманах «Гомону України» на 1964 рік (У 150-річчя народження великого Кобзаря України Т. Шевченка, 1814–1964). – Торонто, 1964. – С. 142–167.
2. *Богацький П.* «Кобзар» Т. Шевченка за сто років, 1840 до 1940: До історії критичного видання його: Бібліогр. покажч. л-ри цього питання. – Л.; Краків, 1942. – 34 с. – (Укр. Книгознавча б-ка; Ч. 5). – Відб. з журналу «Укр. Книга». – 1943. – Ч. 4.
3. *Дорошенко В.* Бібліографія Шевченкознавства: огляд покажчиків // Львів: НТШ, 1939. – 13 с. – Відбитка 14 тому «Повного видання творів Т. Шевченка. – С. 345–355. 7642 укр.
4. *Дорошенко В.* Мої Шевченкознавчі праці // Шевченко. Річник 4. – Нью-Йорк: УВАН, 1955. – С. 33–40. – (УВАН у США. Ін-т Шевченкознавства).
5. *Дорошенко В.* Мої Шевченкознавчі праці // Шевченко. Річник 4. – Нью-Йорк: УВАН, 1955. – С. 36. – (УВАН у США. Ін-т Шевченкознавства).
6. *Жуковський А.* Шевченкіана в бібліотеках Парижу. – Париж: НТШ, 1961. – 42 с. – (Циклостиль).
7. *Зорівчак Р.* На сторожі українського слова : [Осип Володимирович Кравченко, філолог, перекладач і бібліограф] // Каменярь. – 2013.

8. Каталог творів та малюнків Тараса Шевченка, 1861–1961 / Український громадський комітет у Клівленді для вшанування пам'яті Т. Шевченка в соті роковини його смерті. – Клівленд, 1961. – 24 с.

9. *Кравченко О.* Бібліографія Шевченкознавства англійською мовою // Сучасність. – 1964. – № 3(39). – С. 110–119.

10. *Кравченко О.* Переклади творів Т. Шевченка англійською мовою // Сучасність. – 1964. – № 12(48). – С. 105–118.

11. *Кравченко О.* Шевченкіана англійською мовою // Сучасність. – 1964. – № (44). – С. 70–84.

12. *Кравченко О.* Шевченкіана німецькою мовою // Сучасність. – 1963. – № 3(27). – С. 59–81.

13. Повне видання творів Тараса Шевченка. Том XVI. Бібліографія. Покажчик видань Шевченкових творів та спис бібліографічних праць про Шевченка / Зібрав і впорядкував В. Дорошенко. – Варшава; Львів, 1939, ст. VIII +355 + 2 непаг. + таблиця (окремі видання Шевченкових творів) + портрет Шевченка. – (Український Науковий Інститут). – С. 345–355.

14. Шевченкіана в бібліотеках Британського Музею у Лондоні / Зібрав і упоряд. О. В. // Визвол. Шлях. – 1964. – Берез. – Кн. 4/194. – Річник 11 (17). – С. 351–358.

15. *Шевченко.* Річник 10. – Нью-Йорк: УВАН, 1964. – С. 7. – (УВАН у США. Ін-т Шевченкознавства).

Стаття надійшла до редакції 25.04.2014 р.

UDC 012:821.161.2(100)Шевченко

Valentyna Berezkina

Bibliographic Shevchenko Studies in Ukrainian Diaspora

Historical stages of creation and bibliographic Shevchenkiana's drawing up by scientists of the Ukrainian abroad are considered. The Ukrainian foreign sources of the bibliography of the second degree are analytically processed.

Keywords: bibliographic Shevchenkiana, bibliography of the second degree, foreign shevchenkovedeniye, Т. Н. Shevchenko literary and art heritage, foreign ukraininik.

УДК 012:821.161.2(100)Шевченко

Валентина Березкина

Библиографическая шевченкиана украинской диаспоры

Рассматриваются исторические этапы создания и составления библиографической шевченкианы учёными украинского зарубежья. Аналитически обработаны украинские зарубежные источники библиографии второй степени.

Ключевые слова: библиографическая шевченкиана, библиография второй степени, зарубежное шевченковедение, литературно-художественное наследие Т. Г. Шевченко, зарубежная украиника.

УДК 016:78(051)(477)

Ірина Бобришева,

мол. наук. співроб. НБУВ

**БІБЛІОГРАФІЯ НОТНИХ ВИДАНЬ
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЖУРНАЛУ «МУЗИКА – МАСАМ»**

Місячник музичної культури «Музика – масам», що видавався в кінці 20-х років ХХ ст. у Харкові є одним з основних джерел інформації про українську музичну культуру і зокрема про видання музичних творів зазначеної доби. Аналіз матеріалів журналу провадився у зв'язку зі складанням електронної бази даних і пошуком бібліографічної інформації про нотні видання 1924–1930 рр. у всіх можливих джерелах. Дослідження журналу «Музика – масам» дозволило ввести у науковий обіг понад 60 видань музичних творів 20-х років, що не зареєстровані у жодному бібліографічному покажчику. Також за допомогою журналу вдалося віднайти інформацію про твори деяких тогочасних композиторів, встановити авторів музики і слів кількох пісень, що раніше друкувалися без зазначення авторів. Крім того, зі сторінок журналу можна дізнатися про великий масив вокальних творів українських композиторів зазначеного періоду, що взагалі не був надрукований і так і залишився в рукописах.

Ключові слова: нотні видання, музична періодика, бібліографічна інформація, журнал «Музика – масам», українські композитори, музична творчість.

Складання БД українських нотних видань початку ХХ століття пов'язано з певними труднощами, оскільки не всі видання нотного репертуару збереглися до нашого часу та зареєстровані у централізованих бібліографічних покажчиках, таких як «Музична література УРСР. 1917–1965» (МЛУ) [10] та ін. [4, с. 5]. Тому, в процесі роботи, окрім вивчення бібліотечних фондів, було проведено значну пошукову роботу щодо наявності бібліографічної інформації про нотні видання в усіх можливих джерелах, а саме: ретроспективних та поточних бібліографічних покажчиках, бібліотечних та видавничих каталогах, музикознавчих працях. Важливим джерелом бібліографічної інформації про нотні видання 20-х рр. ХХ ст. стала тогочасна періодика, зокрема журнали «Музика» і «Музика – масам». Пропонована робота є продовженням розпочатого нами раніше дослідження матеріалів української музичної періодики, зокрема журналу «Музика». Мета статті – дослідити та виявити такі нотні видання, що